

ANTROPOSENTRIK YONDASHUV ASOSIDAGI TIL TA'LIMIDA RAQAMLI TA'LIM VOSITALARINING O'RNI

Sobirova Mahbuba Yusupdjanovna,
pedagogika fanlari doktori, professor.
Namangan davlat pedagogika instituti
+99899-519-05-54 davronjon.uzb@gmail.com.

Annotatsiya: maqolada ta'lim jarayonining samaradorligi uning qanday yondashuvlardan foydalanilayotgani bilan uzviy bog'liqligi, bir nechta yondashuvlarning farqlovchi jihatlari, antroposentrik yondashuvning ta'limni inson omili bilan bog'lab o'rganadigan, individuallik, insonparvarlik, foydalilik, o'z-o'zini namoyon etishga asoslangan yondashuv ekanligi, antroposentrik yondashuvda raqamli ta'lim vositalarining o'rni kattaligi kabi masalalar yoritiladi.

Kalit so'zlar: ta'lim jarayoni, yondashuvlar, inson omili, antroposentrik yondashuv afzalligi, antroposentrik yondashuvda raqamli ta'lim vositalarining o'rni.

РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ СРЕДСТВ В ЯЗЫКОВОМ ОБУЧЕНИИ НА ОСНОВЕ АНТРОПОЦЕНТРИЧЕСКОГО ПОДХОДА

Собирова Махбуба Юсупджановна,
доктор педагогических наук, профессор.
Наманганский государственный педагогический институт
+99899-519-05-54 davronjon.uzb@gmail.com.

Аннотация: в статье освещаются такие вопросы, как взаимосвязь эффективности образовательного процесса с используемыми подходами, различительные особенности нескольких подходов, сущность антропоцентрического подхода как такого, который связывает обучение с человеческим фактором и основывается на индивидуальности, гуманизме, полезности и самореализации, а также значительная роль цифровых образовательных средств в рамках антропоцентрического подхода.

Ключевые слова: образовательный процесс, подходы, человеческий фактор, преимущества антропоцентрического подхода, роль цифровых образовательных средств в антропоцентрическом подходе.

THE ROLE OF DIGITAL EDUCATIONAL TOOLS IN LANGUAGE TEACHING BASED ON THE ANTHROPOCENTRIC APPROACH

Sobirova Mahbuba Yusupdjanovna,
doctor of pedagogical sciences, professor.
Namangan State Pedagogical Institute
+99899-519-05-54 davronjon.uzb@gmail.com.

Annotatsion: *The article highlights issues such as the correlation between the effectiveness of the educational process and the approaches applied, the distinguishing features of several approaches, the essence of the anthropocentric approach as one that links education with the human factor and is based on individuality, humanism, usefulness, and self-expression, as well as the significant role of digital educational tools within the anthropocentric approach.*

Keywords: *educational process, approaches, human factor, advantages of the anthropocentric approach, role of digital educational tools in the anthropocentric approach.*

KIRISH

Ma'lumki, ta'lim jarayonining samaradorligi uning qanday yondashuvlardan foydalanilayotgani bilan uzviy bog'liq. Ta'limni takomillashtirish, o'quvchilarda nutqiy, lingvistik, pragmatik kompetensiyani antroposentrik yondashuv asosida shakllantirishda badiiy matn imkoniyatlaridan keng foydalanish masalalariga e'tibor qaratilmadi. O'tgan yillar mobaynida ona tili ta'limida faqat fanga oid kompetensiyalar shakllantirishga urinildi. Ya'ni, ta'lim jarayonida muayyan sohaga, fanga oid bilimlarni barcha ikir-chikirlarigacha atroflicha yoritib berishga harakat qilindi. O'quvchi-talabalarda, asosan, til haqida bilimlar shakllantirildi, biroq shu tilda muloqot yuritish, ular egallagan bilimlarni jamiyatda samarali tarzda amaliy qo'llash, insonparvarlik yondashuvi asosida o'qitishga, raqamli ta'lim vositalariga yetarli e'tibor berilmadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Bugun ta'lim tizimiga e'tibor va talab kundan-kunga kuchayib, katta islohotlar olib borilmoqda. Bu islohotlar taqdim etgan axborot kommunikativ va ilg'or o'quv texnologiyalar, raqamli ta'lim vositalari, modullashtirilgan hamda zamonaviy ta'lim usullari yordamida yoshlarni ma'naviy-axloqiy takomilga yetkazish[1] va o'qitish samaradorligini ta'minlashga qaratilgan.

O'tgan asrda til ta'limida asosiy e'tiborni til qoidalarini yod olishga, til hodisalarini tahlil qilish kabi nazariy bilimlarni egallashga qaratilgandi. Til o'rganuvchining so'z boyligini oshirish, matn ustida ishlash asosida og'zaki va yozma nutqni rivojlantirish, uslubiyat, antroposentrik yondashuv masalalari[2] ilmiy grammatizm soyasida qolib, ularga ikkinchi darajali vazifa sifatida qarash odat tusiga kirgandi.

Keyingi yillarda O'zbekistonda mustaqillik sharofati bilan o'qitishdagi turli yondashuvlar bo'yicha bir qator ilmiy izlanishlar amalga oshirildi. Jumladan, tadqiqotchilar X.Yulbarsova[3] integrativ yondashuvga oid, G.Ibragimova[4] kreativ yondashuvga doir ilmiy izlanishlar olib borishgan bo'lsa; o'quvchilarda ma'naviy qadriyatlarni egallash ehtiyojini shakllantirishga qadriyatli yondashuv xususida D.Qosimova[5], kompetentli yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy pedagogik ijodkorligini rivojlantirish texnologiyalari borasida O. Qo'ysinov[6], ona tili ta'limiga antroposentrik yondashuv tamoyillari va texnologiyalariga oid M.Sobirova[7], til ta'limida matn tahlili orqali o'quvchilarda pragmatik kompetensiyani rivojlantirishda pragmatik yondashuvga doir Y.Umarova[8], kommunikativ yondashuv haqida U.Mingboyev[9], analitik yondashuv masalasida Sh.Xasanov, innovatsion yondashuvga xususida J.Qurbonov, aksiologik yondashuvga oid J.Yuldashev[10], animatsion yondashuv borasida S.Sulaymonova[11]lar ilmiy izlanishlar olib borishgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada ta'lim jarayonining samaradorligi uning qanday yondashuvlardan foydalanilayotgani bilan uzviy bog'liqligi, bir nechta yondashuvlarning farqlovchi jihatlari, antroposentrik yondashuvning ta'limni inson omili bilan bog'lab o'rganadigan, individuallik, insonparvarlik, foydalilik, o'z-o'zini namoyon etishga asoslangan yondashuv ekanligi, antroposentrik yondashuvda raqamli ta'lim vositalarining o'rni kattaligi kabi masalalar o'rganiladi.

TAHLILLAR VA NATIJALAR

Tahlillar mamlakatimiz pedagogika fanida o'quvchi va talabalarda tadqiqotchilik ko'nikmalarini shakllantirishning turli jihatlariga katta e'tibor qaratilsa-da, ammo aynan antroposentrik yondashuv asosida rivojlantirilgan shaxsni shakllantirish masalasi deyarli uchramaydi. Yetuk shaxs masalasi intellekt madaniy hodisa sifatida bu aql va shaxsning uzviy birligini anglatadi. Shakllangan intellektual madaniyat odamga o'z bilimlari va tajribasidan unumli foydalanishga, atrof-muhit va jamiyatdagi tobora kuchayib borayotgan o'zgarishlarga tezroq moslashishga va shaxsiy o'zini o'zi rivojlantirishda samarali rivojlanishiga imkon beradi. Bunday kishini tarbiyalash ko'p jihatdan ta'limning eng oliy maqsadidir.

Bizningcha, yetuk shaxs deganda ham insonparvar shaxsni, ham ma'naviy boylikni o'zlashtirish darajasi bilan tavsiflanadigan va ta'lim, mustaqil fikrlash, umuminsoniy qadriyatlarning ustuvorligini tushunish, unga amal qilishi bilan tavsiflanadigan shaxs tushuniladi.

Respublikamizda ham global miqyosdagi o'zgarishlar hamda barchamasalalar ko'p jihatdan kadrlarga borib taqalishini hisobga olib, rivojlangan mamlakatlar va o'z tajribamizdan kelib chiqib, ta'lim tizimining sifatini oshirishda o'qituvchilar, ularning bilim va mahorati asosiy rol o'ynashini nazarda tutib, ularning zamon talablariga javob berishi uchun shunga muvofiq ravishdagi yondashuvlarning tamoyili, mohiyati, afzalliklari haqida ma'lumot berishga, uning mezonlarini ishlab chiqishga diqqat-e'tibor qaratildi.

Biz tadqiqotimiz davomida bir nechta yondashuvlarning farqlovchi jihatlarini kuzatdik, tahlil qildik va ularni taqqosladik. (jadvalga qarang)

	Yondashuvlarning farqlovchi jihatlar
Integrativ yondashuv	Fanlararo bog'lanishni nazarda tutuvchi yondashuv hisoblanadi.
Aksiologik yondashuv	Inson hayotini qadriyat sifatida qaraydigan asosiy falsafiy qadriyatlar nazariyasiga asoslangan yondashuv
Kompetentli yondashuv	Kasbiy pedagogik ijodkorlikni rivojlantiruvchi yondashuv
Animatsion yondashuv	Ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan animatsiyalar asosidagi yondashuv
Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv	Tarbiya dasturi, aniq faoliyat yuritadigan tarbiya tizimini o'z ichiga olgan yondashuv
Sinergetik yondashuv	Pedagogga tarbiya jarayonini nochiziqli harakat sifatida tushunib, tarbiya tizimlari ochiqligini, ahamiyat kasb etuvchi tasodiflarni tan olish shartini qo'yadigan yondashuv
Germenevtik yondashuv	Ta'lim oluvchining kechinmalari, uning xotiralari, orzu-istaklari, fantaziyalari bilan olib boriluvchi ish sifatida tashkil

	etiluvchi yondashuv
Psixoterapevtik yondashuv	Art-terapiya va uning turlari, hayotiy muammolarni hal etishning maxsus tashkillashtirilgan shakliga asoslangan yondashuv
Akmeologik yondashuv	Shaxsni shakllantirish, bu ilmiy tartib bilan ilmiy o'zlashtirishga asoslangan yondashuv
Antroposentrik yondashuv	Ta'limni inson omili bilan bog'lab o'rganadigan, individuallik, insonparvarlik, foydalilik, o'z-o'zini namoyon etishga asoslangan yondashuv

O'qitishdagi turli yondashuvlarni o'rganishimiz, xususan, ona tili ta'limini antroposentrik yondashuv asosida tashkil qilish natijalari shuni ko'rsatadiki, davr tomonidan qo'yilayotgan yangi talablar bugungi kunda jahonning qator tili ta'limida mustaqil ilmiy paradigma sifatida shakllanib ulgurgan, antroposentrik tilshunoslik yo'nalishlari bilan tanishtirish asnosida tilshunoslikda qo'lga kiritilgan eng so'nggi yutuqlar, til hodisalarini inson omili bilan bog'lab o'rganadigan antroposentrik yondashuv tamoyillari va texnologiyalari borasida oliygohlarda ona tili ta'limidan saboq beruvchi professor-o'qituvchilar va talabalarga uning tamoyili, mohiyati, afzalliklari haqida ma'lumot berish ehtiyojini tug'dirdi. Bugungi ta'lim tizimi tayyorlanayotgan mutaxassis kadrlarning bilimi, ko'nikmasi, malakasini nafaqat miqdor, balki sifat jihatdan ham kafolatlanishini buning uchun esa ta'lim jarayonini jahondagi ilg'or tajribalardan kelib chiqqan holda tashkil etishni taqozo qiladi.

Filologiya fakulteti bakalavr yo'nalishidagilar uchun o'qitiladigan "Ona tili o'qitish metodikasi" hamda lingvistika yo'nalishdagilar uchun mo'ljallangan "Maxsus fanlarni o'qitish metodikasi" kabi fanlar pedagogik tsikldagi fanlar sanalsa-da, bu fanlarning ilmiy asosini tilshunoslik fani tashkil qiladi. Shu sababli mazkur fanlar tilshunoslik fani yutuqlariga tayanadi.

Ma'lumki, tilshunoslikda antroposentrik tilshunoslik (yoki antroposentrik paradigma; neolingvistika) sohasining shakllanishi til egasi – so'zlovchi shaxs omilini tadqiq etish bilan bog'liqdir. Tilshunoslikda antroposentrik burilishning yuzaga

kelishi shu bilan izohlanadiki, tadqiqotchilarning diqqati “til qanday qurilgan” degan masaladan “til qay tarzda amal qiladi” degan masalaga ko‘chdi. Tilning qay tarzda amal qilishini tadqiq etish uchun esa tilni uning egasi bo‘lgan shaxs omili nuqtai nazaridan ko‘rib chiqish kerak bo‘ladi[12]. Zamonaviy tilshunoslikda til tizimini antroposentrik nuqtai nazardan o‘rganish, asosan, lingvistik semantika, kognitiv tilshunoslik, psixolingvistika, pragmalolingvistika hamda lingvokulturologiyaga oid tadqiqotlarda amalga oshiriladi. Ayrim tilshunoslarning fikricha, antroposentrik paradigma o‘tgan asrda strukturalizm muvaffaqiyatlari natijasi sifatida yuzaga kelgan “o‘zida va o‘zi uchun” tamoyilini butunlay chetga surib qo‘ydi[13]. Bunda asosiy e‘tibor nutqiy faoliyat bajaruvchisi, ya‘ni nutq tuzuvchi va uni idrok etuvchi til egasiga qaratildi. Ilmiy paradigmaga “til egasi” kategoriyasining kiritilishi tilshunoslikda, shaxs, lisoniy ong, tafakkur, faoliyat, mentallik, madaniyat kabi tushunchalarning yanada faollashuvini taqozo etadi.

Antroposentrik yondashuv jarayonida mazkur yondashuvning ta‘limni inson omili bilan bog‘lab o‘rganadigan, individuallik, insonparvarlik, foydalilik, o‘z-o‘zini namoyon etishga asoslangan yondashuv ekanligini nazarda tutib, talabalar mustaqil faoliyatini tashkil etish, shakllantirish, rivojlantirishda interfaol metodlar, pedagogik texnologiyalar, AKT imkoniyatlaridan to‘g‘ri va to‘liq foydalanishga harakat qildik.

Tarixdan ma‘lumki, har bir inson qalbida o‘z yurtiga sadoqat, fidoiy bo‘lish tuyg‘usi insonparvarlik va vatanparvarlikning oliy nishonasi hisoblanadi. Zero, inson uchun eng aziz va muqaddas bo‘lgan Vatanni himoya etish, odamlarni sevish va e‘zozlash har bir insondan buyuk ma‘naviy jasoratni talab etadi. Inson ma‘naviyatiga qarshi qaratilgan jaholat g‘aflatga, loqaydlik esa beparvolikka giriftor etadi. Natijada, mazkur holat insonni vatan taqdiriga nisbatan daxldorlik tuyg‘usini yo‘qotish orqali uning ma‘naviyatini so‘ndirishga zamin yaratadi. Bugungi kunda dunyo miqyosida vujudga kelayotgan yangi tahdid va xavflar paydo bo‘layotgan jamiyatimizda sog‘lom muhitni mustahkamlash, ma‘naviyat va ma‘rifatga e‘tibor qaratish dolzarb ahamiyat kasb etayotganligi tobora oydinlashmoqda. Hozirgi nozik va ayni paytda, o‘ta murakkab sharoitda o‘zida yovuz va buzg‘unchi g‘oyalarni namoyon etuvchi illatlarga qarshi ma‘rifat bilan kurashish muhim ahamiyat kasb

etadi. Odamlarni, millatlarni, mamlakatlarni, madaniyatlarni birlashtiruvchi boshlang'ich asos – insoniylik bo'lganligidan ta'lim va tarbiya mazmunini insonparvarlashtirish bugungi kunimizning asosiy vazifalaridandir. Asrlar davomida madaniyatlararo munosabatlarda ham insonparvarlik ulug'langan.

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim va uni amalga oshirishda raqamli ta'lim vositalari katta imkoniyatlarga ega. Ta'lim beruvchi o'zligining, umumpedagogik bilimlarining rivojlanish texnologiyalarini nafaqat mutaxassis sifatida, shu bilan birga, shaxs sifatida kayta ishlash va amalga oshirish lozim. Raqamli texnologiyalar shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar takomiliga ham yo'l ochadi.

Bugungi kunda dunyoda raqamli asrning yutuqlari bor. Planshetlar, mobil telefonlar, aqlli soatlar, virtual ko'zoynaklar bugungi avlod yoshlari hayotiga kirib bordi. Raqamli hayotimiz o'sib bormoqda. Hozirgi zamon jamiyatida ro'y berayotgan yangilanishlar ko'p jihatdan o'qituvchi faoliyatidagi xususiyatlarni o'zgartirish zarurligini belgilaydi[14].

Ta'lim berish o'qituvchidan kuchli bilim, mahorat, tashkilotchilik qobiliyatni talab etadi. O'qituvchining o'z oldiga qo'yan didaktik maqsadiga erisha olishida ta'lim vositalaridan, xususan, raqamli texnologiyalardan unumli foydalana olishiga ham bog'liqdir.

Raqamli texnologiyalar – qisqa vaqt oralig'ida ko'plab turli xil vazifalarni bajarishga imkon beruvchi kodlash va ma'lumot uzatish usullariga asoslangan diskret tizim. Aynan shu sxema tezkorligi va ko'p qirrali ekanligi axborot texnologiyalarini juda mashhur qildi. Raqamli texnologiyalar bugungi kunda:

- o'quvchi va talabalarga ma'lumot va bilimlarni samarali yetkazish vositasi;
- o'quv materiallarini yaratish vositasi;
- samarali o'qitish vositasi;
- yangi o'quv muhitini yaratish vositasi demakdir.

Zamonaviy raqamli texnologiyalar:

- o'qituvchi va o'quvchining birgalikdagi eksperimental tadqiqotlari texnologiyasi;
- "Virtual haqiqat" texnologiyasi;
- "Panoramik tasvirlar" texnologiyasi;

- 3D modellashtirish texnologiyasi;
- "Ta'lim robototexnika" texnologiyasi.

Har qanday zamonaviy taqdimotning asosi yorqin tasvirlar yordamida ma'lumotlarni idrok etish va eslab qolish jarayonini osonlashtirishdir. Taqdimotda dinamika, ovoz va tasvirni ham birlashtirish mumkin. Bu esa tomoshabinning, ya'ni talaba va o'quvchining e'tiborini eng uzoq vaqt ushlab tura oladi. Raqamli ta'lim muhiti o'qituvchilar faoliyatining mahsulotlari: uslubiy axborotlarni ishlab chiqish, uslubiy tavsiyalar, maqolalar, darslarga yozuvlar, maktabdan keyingi tadbirlar, multimediya ishlab chiqish va hokazolarning sifatini ko'rsatishga ham xizmat qiladi.

Raqamli texnologiyalar o'quv faoliyatining barcha turlarini faollashtirishi mumkin: yangi materialni o'rganish, uy vazifalarini tayyorlash va tekshirish, mustaqil ishlar, test va nazorat ishlari, darsdan tashqari ishlar, ijodiy ishlar. Raqamli texnologiyalardan foydalangan holda ko'plab uslubiy maqsadlarni samaraliroq amalga oshirish mumkin.

Umumta'lim maktablarida o'quv jarayoni davomida o'zlashtirish ko'rsatkichi past o'quvchilar bilan individual ishlash imkoniyati bugun ancha sust. Agar o'quvchi dars davomida tushuna olmagan mavzularini mustaqil tarzda, istalgan vaqtda kirib, bu platformadan unumli foydalansa, fanlarni o'zlashtirishdagi muammoga yechim topishi mumkin.

Darslarning samarali tashkil etilishi uchun xizmat qiladigan interaktiv doskadan aynan ona tili darslarida foydalanish imkoniyati katta. Qo'shimcha ko'rgazmalarni ham bir vaqtning o'zida ko'rsatib ketish mumkin. Xohlasa, slaydlar ham namoyish qilinib, yana ortga qaytib, mavzu bo'yicha yozilgan vazifalarni ishlatish mumkin.

Ona tili darslarining o'tilishida eng ko'p murojaat qilinadigan vosita bu doskadir. Chunki o'quvchilarning yozma va og'zaki nutqi ona tili fani asosida shakllanadi. Shunday ekan, fanni o'qitilishi (o'rgatilishi) davomida boshqa fanlarga qaraganda doskaga ehtiyoj katta bo'lgan.

Bugungi o'qituvchining o'quvchi yozma savodxonligini tekshirish jarayoniga ham interaktiv doskalar katta yordam beradi. Bu qurilmaning qulayliklari juda ko'p bo'lib, dars jarayonlarida ochilaveriladi. Aytaylik, biz ba'zi so'zlarni alohida

ko'rsatishimizga to'g'ri kelib qoldi. Odatda, bu so'zning tagiga bir xil rangda chizib qo'yamiz. Chunki ona tili fanida tagiga chizilgan so'z o'ziga xos vazifa bajaradi. Bu esa o'ziga xos muammolarni keltirib chiqarishi mumkin edi. Interaktiv doskada bu muammoni hal qilish yo'li juda ham oson: uni qizil, sariq, oq yoki ko'k ranglarda ko'rsatsa bo'ladi.

Odatda, yozma ish turlaridan diktantda sarlavhaga, bayon, insho matnlarida rejalar tuzilishiga alohida e'tibor qaratamiz. Matn va reja aniq, izchil, tartibli bo'lmog'i kerak. Har bir o'quvchi o'zining reja va matnini yozib berishiga to'g'ri kelsa, sakkizinchi bo'lib yozayotgan o'quvchining ishi ikkinchi o'quvchining ishiga o'xshashligini mazkur qurilma yordamida qaytadan ko'rsatib o'tishimiz ham mumkin. Birinchi betga sig'may qolgan matnning davomini ikkinchi betga yozib ketsak ham bo'ladi. Imkoniyatlari katta bo'lgan bu qurilmani ishlatish, uning darslarni samarali bo'lishini ta'minlashdagi o'rne, tushuntirish jarayonidagi qulayliklari, bir vaqtning o'zida bir nechta funktsiyani bajarishi, o'quvchilarga tushunarsiz bo'lib qolgan jihatlarini va rasmlarni yana qayta ko'rsata olishi ham e'tiborga molikdir.

Ona tili darslarida mavjud bo'lgan jadvallar va qoidalarni elektron doska xotirasiga saqlab qo'ysak, uni bizga kerak vaqtda, bemaol olib qayta ishlatishimiz mumkin. Bu esa yana qaytadan yozish, behuda vaqt ketkazishning oldini oladi.

Interaktiv doskadan **"Video-topishmoq"** usulini qo'llashimiz mashg'ulotimiz ta'sirchanligini oshirdi. Usulni qo'llashda quyidagi harakatlar amalga oshiriladi:

- o'quvchilarga o'rganilayotgan mavzu mohiyatini tasviriy yoritishga yordam beruvchi izohlarsiz bir nechta video lavha namoyish etiladi;
- o'quvchilar har bir lavhada qanday jarayon aks ettirilganligini izohlaydilar;
- jarayonlarning mohiyatini daftarlariga qayd etadilar;
- o'qituvchi tomonidan berilgan savollarga javob qaytaradilar.

Filologiya fakulteti 3-kurs talabalarini "Ona tili o'qitish metodikasi" fanidan amaliy va seminar mashg'ulotlarida o'rta umumta'lim maktablaridagi pedagogik amaliyotga tayyorlanadi. Ular bilan birgalikda pedagogik amaliyot jarayonida tajriba ishlarini olib borish davomida "Video-topishmoq" metodidan foydalanib, ona

tili ta'limida antroposentrik yondashuv asosida insonparvarlikni singdirishni maqsad qildik.

O'quvchilarga quyidagi savollar bilan murojaat qilindi:

- Siz elektron doskada nimalar ko'ryapsiz?
- Sizningcha, ushbu surat qanday mazmunga ega?
- Bu surat tarixini ijtimoiy tarmoqlardan bilganlar bormi?

Bu - Belgiyadagi ko'chaga qo'yilgan haykal rasmidir. Ushbu haykalning qayg'uli tarixi bor.

Qahraton qish kunlarining birida tunda ko'chaga chiqib, adashib qolgan kichkina bolakay va daydi bir it shu yerda qotib o'lgan holda topilgan.

It ketib yuborib, jonini omon saqlab kolishi mumkin edi, lekin unday qilmagan. U bolakayga "ko'rpa" bo'lgan, uni isitishga uringan...

Eng ayanchlisi shuki, shu ko'chada yashovchilar tunda shu bolakayning yig'laganini, yordam so'rab uvvos solganini, itning uvillaganini eshitishgan. Ammo hech kim issiq o'rnidan turishni, hech bo'lmasa, derazadan ky'chaga qarab qo'yishni lozim topmagan...!

O'quvchilar ushbu matnni elektron doskada o'qib bo'lgach, ham shu matnning o'qituvchi tomonidan aytilgan ovozli shaklini eshitgach, ular e'tibori elektron doskada ko'rsatilgan quyidagi savollarga qaratiladi:

1. Surat va unga oid matn sizda qanday taassurot qoldirdi?
2. Sizningcha, insoniylikni issiq uyda yotgan odamlar qilishdimi yoki itmi?
3. Shu bolakay o'rnida issiq uyda yashovchilarning bolasi bo'lib qolishi mumkinmidi?
4. Shu va shu kabi beparvolik holatlarini siz ham kuzatganmisiz yoki eshitganmisiz?
5. Loqaydlik oqibatlarini o'z kuzatishlaringiz asosida yozing va ijodiy matn yarating.

XULOSA

Til o'qitishdagi antroposentrik yondashuv ta'limni inson omili bilan bog'lab o'rganadigan, individuallik, insonparvarlik, foydalilik, o'z-o'zini namoyon etishga asoslanganligi bilan ta'lim rivojida alohida o'rin tutadi. Til o'rganuvchilar e'tiboriga

insoniylikka chorlovchi hamda raqamli ta'lim vositalari hisoblanuvchi videotopishmoq, videodiktant, videomatn, videorasmlarni havola qilish, ular ustida o'ylashga chorlash yoshlarning axloqiy tarbiyasida qo'l keladi. Shu bilan birga, insonparvarlik mazmunidagi mana shunday jarayonlar ularning o'rgangan nazariy bilimlarini amaliyotda qo'llay olish kompetensiyalarini rivojlantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Ilm-fanni 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-6097-sonli Farmoni. 2020-yil 29- oktyabr.
2. Sobirova M. Ta'limga antroposentrik yondashuv. Monografiya. – Namangan: Usmon Nosir media, 2022-y. – B.152.
3. Yulbarsova X.A. Integrativ yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetentligini shakllantirish texnologiyasi. Пед.фан.бўйича фалсафа доктори (PhD) дисс. – Toshkent. 2018.
4. Ibragimova G.N. Interfaol o'qitish metodlari va texnologiyalari asosida talabalarning kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish. Пед.фан.бўйича фалсафа доктори (PhD) дисс. – Toshkent, 2017.
5. Qosimova D.X. O'quvchilarda ma'naviy qadriyatlarni egallash ehtiyojini shakllantirish. Пед.фан.бўйича фалсафа доктори (PhD) дисс. – Namangan, 2018.
6. Qo'ysinov O.A. Kompetentli yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy pedagogik ijodkorligini rivojlantirish texnologiyalari. Пед.фан.бўйича фалсафа доктори (PhD) дисс. – Toshkent, 2019.
7. Sobirova M. Antroposentrik yondashuv asosida o'qituvchi faoliyatini rivojlantirish. – Toshkent. "Pedagogika" jurnali. 2022-y. № 4. – B.19-24.
8. Umarova Y.T. Til ta'limida matn tahlili orqali o'quvchilarda pragmatik kompetensiyani rivojlantirish. Пед.фан.бўйича фалсафа доктори (PhD) дисс. – Namangan, 2019.
9. Mingboyev U.X. O'quvchilarda kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish. Пед.фан.бўйича фалсафа доктори (PhD) дисс. – Toshkent, 2019.
10. Yuldashev J.A. Tarixni o'qitish jarayonida talabalarning aksiologik dunyoqarashini rivojlantirish metodikasi. Пед.фан.бўйича фалсафа доктори (PhD) дисс. – Namangan, 2022.
11. Sulaymonova S. U. Animatsion yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tushunchalarni rivojlantirish texnologiyasi. Пед.фан.бўйича фалсафа доктори (PhD) дисс. – Namangan, 2022
12. Sobirova M. In imparting humane education use of integrated technology. In Volume 8, Issue 1, of JournalNX-A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal, ISSN No: 2581 – 4230. Impact factor 8.155. VOLUME 8, ISSUE 1, January 2022, Published by Novateur Publication, M.S. India. – P. 151-158. <https://repo.journalnx.com/index.php/nx/article/view/3880/3718>; Innovative Technologies of Teaching in the Field of Higher Education Techniques. [Design Engineering](#). International Research Journal of Advanced

- Engineering and Science (IRJAES) CKOIIYC 5288-5295 <http://thedesigengineering.com/index.php/DE/issue/view/31>; Anthropocentric approach to language. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 07 (111), <http://t-science.org/arxivDOI/2022/07-111.html> – P. 36-39; Teaching language phenomena on the basis of anthropocentric approach. <https://www.int-jecse.net/abstract.php?id=5377> International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE) OI:10.9756/INTJECSE /V14I7.91 ISSN: 1308-5581 Vol 14, Issue 07 2022.
13. Воркачев С.Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: Становление антропологической парадигмы в языкознании // Филологические науки. 2001.–№1.– С. 64.
14. Sayidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar: tahlil, ta`rif, mulohazalar. Metodik tavsiya. –Toshkent.2000. – B. 15.